مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰

Urban managment
No.65 Winter 2022

۲۵-۴۶

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۹/۲۴ تاریخ پذیرش نهایی : ۱۴۰۰/۱۲/۱۲

تحلیل میزان هویتمندی نماهای شهری تهران (مورد پژوهی: خیابان شریعتی)

الهه حبیبی: دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، گروه شهرسازی، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

سید مهدی خاتمی*: دکتری طراحی شهری، استادیار گروه طراحی شهری، دانشکده هنر، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

کمرنگ شدن هویت بومی شهرها و شبیه شدن آن‌ها به هم، یکی از مهم‌ترین چالش‌های امروزین شهرهای ایرانی است. در پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه، عمدتا به بررسی این مقوله به‌صورت نظری تمرکز گردیده و به نیازهای شهروندان و درک ایشان از هویت در بستر شهرهای ایران توجه کمتری شده است. پژوهش حاضر علاوه بر شناخت میزان هویتمندی نماها در خیابان شریعتی با قدمتی دیرینه در شهر تهران، مؤلفه‌های هویت نماها را از دید شهروندان مورد تحلیل قرار خواهد داد.

با تدوین پرسشنامه‌ای از ۳۹ نمای منتخب خیابان شریعتی براساس طیف پنج تایی لیکرت، نظر بیش از ۳۰۰ نفر از شهروندان در این زمینه، مورد پرسش و ارزیابی قرار گرفت. پس از بررسی پاسخ‌های تشریحی، علل هویتمندی و یا کم‌هویتی نماها از سوی مشارکت‌کنندگان با روش مقوله‌بندی در موضوعات کالبدی-زیبایی‌شناسی، ادراکی-معنایی، عملکردی، اجتماعی و زمانی تشریح گردید. در پایان مشخص گردید، مؤلفه‌های کالبدی-زیبایی‌شناسی در صدر توجه افراد قرار دارد. عواملی که ریشه در تاریخ و فرهنگ مردم داشتند در رتبه دوم اهمیت و مؤلفه‌های ادراکی-معنایی، عملکردی و اجتماعی در مراتب بعدی قرار گرفتند. با این وجود در صورتی می‌توان هویتمندی نماها را تضمین کرد که تمامی عوامل در کنار هم و به‌صورت منسجم مورد توجه قرار گیرند.

واژگان کلیدی: هویت، نما، نمای شهری، هویت نما، خیابان شریعتی

Analysis of Tehran's Urban Façades Identity
Case study: Shariati street

Abstract

Fading cities native identity and cities becoming similar to each other, is one of the most important challenge of Iranian modern cities. The researches done in this area, have not paid attention to citizens needs and their perception of identity and mostly have focused on theoretical definition. Therefore, this research in addition to cognition of facades identity's degree in Shariati street which is one of the oldest street in Tehran, will analyse the facades identity factors in citizen's viewpoint.

By collecting questionnaire from 39 selected Shariati street facades based on Five Likert Spectrum, the opinions from more than 300 citizens were questioned and evaluated in this issue. Then by analysis of descriptive citizens answers by Categorization method, factors of high and low identity in point of contributers were stated in thematics of physical-aesthetics, perceptual-semantic, functional, social and time.

In finding, by scoring effective facades factors it have been found between elements of urban facades identity, physical-aesthetics elements were at the highest attention of people; In the mean, time factors, that rooted in history and culture of the city, were at the secondary rank of importance; and people were referred perceptual-semantic factor, functional factor and social dimentions in subsequent degrees. However, the facades identity can be guaranteed if all these factors collected together and be considered comprehensibly.

Keywords: Identity, Façade, Urban facades, Façade identity, Shariati street

* نویسنده مسؤول s.khatami@modares.ac.ir

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

۱- مقدمه

نما به‌عنوان کالبد معمارانه شهر، علاوه بر تأثیرگذاری بر کیفیت شهر و فضای شهری، نقش تعیین‌کننده در هویت شهر دارد و باعث شناسانده شدن شهرها نسبت به یکدیگر می‌گردد. در چند دهه اخیر توسعه بی‌رویه شهر تهران و همچنین نبود سازوکار قدرتمند در جهت صیانت از شخصیت شهر موجب گردیده تا هویت در نماهای شهری مورد کم‌توجهی واقع شود؛ چرا که هویت مفهومی است که به مانند زنجیر گذشته را به حال و آینده پیوند می‌دهد و کم‌توجهی به این مساله، ثمرهای جز آشفتگی در نماهای شهری و قطع ارتباط (ظاهری یا معنایی) مردم با شهر خود در پی نخواهد داشت. به همین منظور پژوهش حاضر میزان و علت هویتمندی نماهای شهری را در یکی از با اهمیت‌ترین خیابان‌های شهری تهران یعنی خیابان دکتر شریعتی مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌دهد. این خیابان قدیمی‌ترین جاده ارتباطی تهران به پهنه شمیران به شمار می‌آید و به دلیل امتداد از شمال تا تقریباً جنوب تهران، تنوعی از گونه‌های نما از نظر سال ساخت، مصالح و تراکم را در خود جای داده است و با قرارگیری طیف وسیعی از تنوع کاربری‌ها و فعالیت‌ها، پذیرای مخاطبان گوناگون با ذهنیات متفاوت است که بالطبع در هویت منظر خیابان اثرگذار خواهد بود.

۲- پیشینه پژوهش و مبانی نظری

علی‌رغم اهمیت نماها در سیمای هویتمند شهری و با وجود اینکه مقالات و کتب متعددی در باب هویت شهری به رشته تحریر در آمده است، اما پژوهش‌هایی که هویت را در کنار نماهای شهری مورد مطالعه قرار دهد، کمتر صورت گرفته است. در این راستا مقالات مورد بررسی در دو بخش هویت شهری و نماهای شهری قرار گرفته که براساس هدف دسته‌بندی شدند.

دانشپور (۱۳۸۳)، میرمقتدایی (۱۳۸۳) به‌عنوان پیشگامان بررسی هویت در شهرسازی و محیط انسان‌ساخت، چارچوب تئوری خوبی برای این مفهوم آورده‌اند. در ادامه آتشین بار و دیگران (۱۳۸۹) نصر و ماجدی (۱۳۹۲)، نصر (۱۳۹۳)، اعتصام و دیگران (۱۳۹۵) نیز به واکاوی هویت از دید رشته‌های مختلف پرداخته بودند؛ و یا حجت (۱۳۸۴) و بمانیان و دیگران (۱۳۸۹) با بررسی سیر تحولات مفهومی هویت در طول تاریخ، به تعریفی از هویت دست یافته بودند. نصر (۱۳۹۶) مؤلفه‌های هویتی را از لحاظ ابعاد فرهنگی و یا کارکرد و یا نقش فضاهای شهری در هویتمندی شهر را مورد بررسی قرار داده بودند. دنبلی و دیگران (۱۳۹۷)، آتشین بار (۱۳۸۸)، پورجعفر و دیگران (۱۳۸۸) و بهزادفر و دیگران (۱۳۹۸)، همراه با بیان ملاحظات فرهنگی-اجتماعی به بررسی هویت در منظرشهری پرداخته بودند. برخی نویسندگان چون میرمقتدایی (۱۳۸۵)، حبیب و دیگران (۱۳۸۷) و ماجدی و فهیمی (۱۳۹۱) نگاه به صرف کالبدی و زیبایی‌شناسانه به هویت داشتند؛ و به ارزیابی هویت از این دریچه اشاره کرده بودند.

با بررسی مقالات حوزه نما دریافت شد که بررسی کالبدشناسانه نما، بیشترین مبحثی بود که در نما به آن اختصاص یافته بود؛ نگاه کالبدی به نما در پژوهش مظفری و لطیفی (۱۳۹۵) به‌منظور آسیب‌شناسی ناهنجاری‌های نماهای شهری انجام گرفته بود؛ همین‌طور سیدیان و دیگران (۱۳۹۶)، عفیفی و دیگران (۱۳۹۷)، یاران و دیگران (۱۳۹۸) طباطبایی (۱۳۸۴)، خاتمی و بوجاری (۱۳۹۹)، اسمعیلی و دیگران (۱۳۹۹)، غضنفری و آرزه (۱۳۹۷) خاک زند و دیگران (۱۳۹۳) و طلایی و همکاران (۱۳۹۷) معیارهای طراحی نما با هدف زیبایی‌شناسانه ارائه کرده بودند. در این بین پورجعفر و مریم علوی باالمعنی (۱۳۹۱)، ماجدی و دیگران (۱۳۹۷)، محمدی (۱۳۹۶)، شمس و دیگران (۱۳۹۸) مهدوی‌نژاد و پورفتح‌اله (۱۳۹۴) و زارعی و عرفانی (۱۳۹۷) به بیان اجزای کالبدی نما از نظر میزان مطلوبیت بصری برای انسان و آشنایی با ابعاد ادراکی او پرداخته بودند؛ و یا در پژوهش بیکی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی علل روحی و روانی مؤثر بر نماهای شهری اشاره شده بود.

موسوی سروینه باغی و صادقی (۱۳۹۵) به فرایندهای طراحی در نما با هدف ارتقای زیبایی‌شناسی و کیفیت بصری نما پرداخته بودند. خاتمی (۱۳۹۸)، فلاح و سعادت سرشت (۱۳۹۳)، حناچی و دیگران (۱۳۹۷) و خدایی و همکاران (۱۳۹۷) به مباحث رویه‌ای چون فرایندهای دخیل در طراحی نما و یا روش‌های مورد استفاده در آن پرداخته بودند. پاکزاد (۱۳۸۲) به مباحثی چون ویژگی‌های عملکردی نما در طول تاریخ؛ محمودی زرندی و صبوری دودران (۱۳۹۶) به نقش نما در پدافند غیرعامل؛ و همین‌طور عطارد و کاشی (۱۳۹۶) به نقش اجزای مختلف نما اشاره کرده بودند. پورجعفر و جوهری (۱۳۹۲) و نقی زاده و همکاران (۱۳۸۹) با نگاه به مفاهیم فرهنگی، به بررسی ابعاد طراحی نماها پرداخته بودند. در این بین جلیلی صدرآباد و بلبلی (۱۳۹۶) حتی وارد مباحث زیست‌محیطی مصالح نما از نظر مصرف انرژی نیز شده بودند؛ و یا ابویی و جعفری قوام‌آبادی (۱۳۹۳) به بررسی وظایف مدیریت شهری با توجه به ضوابط و مقررات نماهای شهری اشاره کرده بودند.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

جدول ۱. دسته‌بندی پژوهش‌های پیرامون هویت و نما

هویت و هویت شهری	ابعاد فرهنگی- اجتماعی و کارکردی	نصر(۱۳۹۶)	دنبلی و دیگران(۱۳۹۷)، آتشین بار(۱۳۸۸)، پورجعفر و دیگران(۱۳۸۸)، بهزادفر و دیگران(۱۳۹۸)
	کالبدی و زیبایی	میرمقتدایی(۱۳۸۳)و(۱۳۸۵)، حبیب و دیگران(۱۳۸۷)، ماجدی و فهیمی(۱۳۹۱)	
	ابعاد نظری	دانشپور(۱۳۸۳)، آتشین بار و دیگران(۱۳۸۹) نصر و ماجدی(۱۳۹۲)، نصر(۱۳۹۳)، اعتصام ودیگران(۱۳۹۵) حجت(۱۳۸۴)، بمانیان و دیگران(۱۳۸۹)	
نماهای شهری	ابعاد هویتی	یاران و بهرو(۱۳۹۵)، طلایی و دیگران(۱۳۹۸)، ابافت یگانه(۱۳۸۷)، فیضی و اسماعیل-دخت(۱۳۹۴)، عباسی(۱۳۹۶)، زاهدان و لواسانی(۱۳۹۳)	
	روحی و روانی	بیگی و همکاران(۱۳۹۲)	پور جعفر و مریم علوی با المعنی(۱۳۹۱) ماجدی و دیگران(۱۳۹۷)، محمدی(۱۳۹۷)، شمس و دیگران(۱۳۹۸) مهدوی نژاد و پورفتح اله(۱۳۹۴)، زارعی وعرفانی(۱۳۹۷)
	کالبدی و زیبایی	سیدیان و دیگران(۱۳۹۶)، عفیفی و دیگران(۱۳۹۷)، مظفری و لطیفی (۱۳۹۵) یاران و دیگران(۱۳۹۸) طباطبایی (۱۳۸۴) خاتمی و بوجاری(۱۳۹۹)، اسمعیلی و دیگران(۱۳۹۹)، غضنفری و آرزه(۱۳۹۷)، خاک زند و دیگران(۱۳۹۳)، طلایی و همکاران(۱۳۹۷)	
	رویه ای و ابزار	خاتمی (۱۳۹۸) فلاح و سعادت سرشت(۱۳۹۳) حناچی و دیگران(۱۳۹۷)، خدایی و همکاران (۱۳۹۷)	موسوی سروینه باغی و صادقی(۱۳۹۵)
	عملکردی	پاکزاد(۱۳۸۲) محمودی زرندی و صبوری دودران(۱۳۹۶)، عطارد و کاشی(۱۳۹۶)	
	ابعاد فرهنگی	پورجعفر و جوهری(۱۳۹۲) و نقی زاده و همکاران (۱۳۸۹)	
	مدیریتی و زیست محیطی	ابویی و جعفری قوام ابادی(۱۳۹۳)، جلیلی صدرآباد و بلبلی(۱۳۹۶)	

در اکثر پژوهش‌های انجام گرفته در حوزه هویت، جایگاه نما در هویتمندی شهر مشخص نبود و با اینکه یاران و بهرو (۱۳۹۵)، طلایی و دیگران (۱۳۹۸)، ابافت یگانه (۱۳۸۷)، فیضی و اسماعیل‌دخت (۱۳۹۴)، عباسی (۱۳۹۶) و زاهدان و لواسانی (۱۳۹۳)، هویت نما را مورد بررسی قرار داده بودند؛ نگاهی جامع‌نگر به آن نداشتند و بررسی هویت در نما در حد تئوری باقی مانده و در چارچوب کاربردی مورد بررسی قرار نگرفته بود. در جدول شماره ۱ پژوهش‌های انجام گرفته پیرامون موضوعات هویت و نماهای شهری دسته‌بندی موضوعی شده‌اند. (جدول ۱)

۱-۲- هویت

با مرور مطالعات انجام گرفته پیرامون هویت و با کندوکاو در مفاهیم ارائه شده از سوی مهم‌ترین صاحب‌نظران ایرانی و خارجی، مؤلفه‌های هویت را می‌توان در سه مؤلفه‌ی انسان، محیط و زمان برشمرد؛ دو عامل انسان و محیط به‌عنوان عوامل اصلی هویت شناخته می‌شوند و زمان به‌عنوان عنصر پیونددهنده به ذهنیات انسان و ویژگی‌های محیط اشارت دارد.

مؤلفه انسان: هویت به امری دوجانبه اطلاق می‌گردد که یک طرف آن به انسان و ساختارهای ذهنی او بر می‌گردد و طرف دیگر آن به محیط. محیط شهری واجد هویت می‌توانند به‌عنوان حلقه‌ای برای ارتباط میان فرد و جامعه، فرد و تاریخ و گذشته، حیات شهری، زمان، محیط و طبیعت پیرامون او باشد (نصر، ۱۳۹۶، ۲۵). بازتاب محیط در ذهن فرد، نتیجه دو نوع نظام به دست آوردن دانسته‌هاست؛ اول، تجربه مستقیم از طریق خود فرد و دوم، تجربه غیرمستقیم از طریق تبادل تجربه با دیگران در بستر تقابل‌های روزمره اجتماعی و یا به ارث بردن گروهی از عادات و آداب فرهنگی محیط (Walms-ley، 1990 به نقل از ضرغامی و امینیان، ۱۳۹۱، ۵۲).

مؤلفه محیط: همواره انسان با محیط اطرافش رابطه تنگاتنگی داشته است؛ بنابراین در سر دیگر طیف تعریف هویت، محیط قرار دارد. هویت بر ماهیت، هستی و وجودی اطلاق می‌شود که از طریق صفات (ذاتی یا عرضی، عینی یا ذهنی) قابل شناسایی است. این صفات، آن ذات و هستی را از غیر خود متمایز کرده و شباهتش را با خودی‌ها آشکار می‌کند (میرمقتدایی، ۱۳۸۳، ۳۲)؛ که می‌توانند هم از ویژگی‌های ذاتی محیط همچون اقلیم، نشات بگیرند و هم از عواملی خارجی چون ابعاد سیاسی و اقتصادی روز جامعه باشند که بر محیط تأثیرگذار هستند.

مؤلفه زمان: هویت مفهومی پویا است که در گذر زمان

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

دچار تغییراتی مستمر و بهم پیوسته می‌شود که مانند یک زنجیر حلقه‌های بهم پیوسته‌ای را شکل می‌دهد تا گذشتگان یک سرزمین را به باشندگان حال و ایشان را به آیندگان متصل کند (حبیب و دیگران، ۱۳۸۷، ۱۹). بنابراین عامل پیوند انسان و محیط، زمان است؛ چرا که با تغییر شرایط محیطی و همچنین تفکرات و انتظارات انسان، مفهوم هویت نیز دچار تحول و دگرگونی می‌شود. در واقع هویت، تشخص و تمایز چیزی است از غیر خودی به‌گونه‌ای که در حالات مختلف زمانی و مکانی بتوان رابطه این همانی را با خود چیز و چیزهای دیگر و یا تصورات آن‌ها برقرار کرد. در صورتی می‌توان انتظار داشت که فرایند انطباق عینیت مشاهده شده با ذهنیت فرد به خوبی انجام شود که تغییرات در طول زمان به‌صورت مستمر و بهم پیوسته شکل گیرد.

۲-۲- مؤلفه‌های هویت نماهای شهری

نماهای شهری به‌عنوان عضوی از هویت مصنوع شهر، از اولیه‌ترین لایه‌های برخورد مردم با شهر و از اصلی‌ترین اجزاء شهر در انتقال مفاهیم فرهنگی و خوانش هویت شهر می‌باشند (طلایی و دیگران، ۱۳۹۸، ۱۰۲). نمای شهری دیده می‌شود و قابلیت درگیرکردن شهروندان از بعد بصری و هم ذهنی را دارد. «اگر نمای شهری بتواند تصویر مناسبی از خود به جای بگذارد، می‌تواند نقش اجتماعی هم داشته باشد، چراکه به مردم کمک می‌کند بدانند در کجا هستند و در نتیجه محیط را خوانده، به نحو مطلوب‌تری فعالیت‌هایشان را تنظیم کنند و حتی می‌تواند خاطرات جمعی و ارتباطات گروهی را افزایش دهد». (حبیب، ۱۳۸۵، ۵۳ به نقل از محمدی، ۱۳۹۷، ۴۵). خاتمی و بوجاری (۱۳۹۹) نیز در مقاله خود تحت عنوان "تحلیل چالش‌های نماهای شهری تهران در سده اخیر" نیروهای اثرگذار بر نماهای شهری را در سه دوره قاجار، پهلوی و جمهوری اسلامی، اقتضائات زمان، مکان و گروه‌های ذینفع و در ادامه اصلی‌ترین مؤلفه‌های نماهای شهری را سه مؤلفه هویت، اخلاق و زیبایی‌شناسی بیان کرده‌اند. بنابراین با توجه به مؤلفه‌های معرفی شده برای هویت (محیط، انسان و زمان) و همین‌طور عوامل تشکیل‌دهنده نماها، مؤلفه‌های هویت نما در ۳ مورد مؤلفه کالبدی و زیبایی، مؤلفه‌های ذهنی و عملکردی قرار می‌گیرند که اقتضائات اجتماعی و مناسبات زمانی که نما در آن شکل گرفته، به‌عنوان زیر مؤلفه‌های اثرگذار بر هویت نماهای شهری می‌باشند. معماران، سرمایه‌گذاران، حاکمان و مدیران و همین‌طور شهروندان از طریق مطالبه‌گری و مشارکتشان در شهر، به‌عنوان نیروهای اثرگذار بر نماهای شهری می‌باشند که در نتیجه بر شکل‌دهی به هویت نماها مؤثر خواهند بود:

هویت کالبدی: این عامل از نخستین لایه‌های برخورد مردم با شهر از طریق نماها شکل می‌گیرد. بنابراین ظاهر و کالبد نما نه تنها از بعد زیبایی‌شناسی اهمیت دارد، بلکه می‌بایست به‌عنوان مهم‌ترین نمود هویت کالبدی شهرها، حس هویتمندی را برای شهروندان به ارمغان بیاورد؛ وقتی حرفی از یک بنا یا ساختمان به میان می‌آید، ناخودآگاه شکل ظاهری و نمای آن در ذهن تداعی می‌شود؛ این مطلب حاکی از تأثیرگذاری کالبد خارجی ساختمان در مقیاس خرد و سیمای شهری در مقیاس کلان بر روان آدمی است؛ سیمایی که همیشه خواه و ناخواه با آن در ارتباط است و از آن تأثیر می‌پذیرد (یاران و بهرو، ۱۳۹۵، ۲۱۰).

هویت ذهنی-معنایی: این مؤلفه که به مفاهیم هویتی برای نمای شهر اشاره دارد؛ و به ویژگی‌های غیر کالبدی نما و همچنین ارزش‌ها و مفاهیم هویتی ایرانی-اسلامی اطلاق می‌گردد که منجر به خاطره‌مندی نماها در ذهن شهروندان می‌شود و به طبع آن حس تعلق شهروندان را از نماهای شهری به وجود می‌آورد.

هویت عملکردی: نما علاوه بر کارکردی که بر زیبایی سیمای شهر دارد، می‌تواند نقش اجتماعی نیز داشته باشد؛ بدین صورت که نوع عملکرد بنا در رفتار شهروندان تأثیرگذار است. به همین دلیل است که نمای ساختمانی باید بیانگر کارکرد ساختمان باشد (محمدی،۱۳۹۷، ۴۵)؛ در واقع حضور انسان باعث رخ دادن اتفاقاتی در محیط می‌شود که ساکنین به غیر از کالبد، عامل دیگری را نیز درک کنند؛ پدیدهای در شهر که در پی ارتباط تجربه و درک انسان تولید شده است (نگارستان و دیگران، ۱۳۸۹، ۶۲).

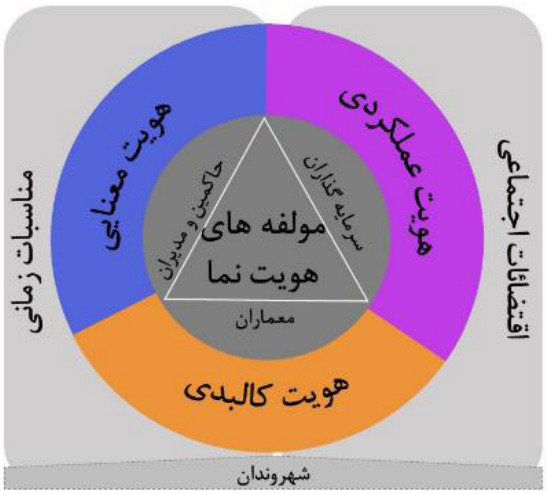
اقتضائات اجتماعی: روابط اجتماعی بخش مهمی از هویتمندی را شکل می‌دهد؛ چرا که با بی‌توجهی به آن حتی اگر به هویت در کالبد هم بتوان دست یافت، هویتمندی کامل نیست و کالبد تنها نشانه‌ای برای یادآوری می‌شود. از این روی نماهای شهری به فراخور نوع فعالیتی که در آن‌ها انجام می‌شود، می‌توانند انواع روابط اجتماعی را در خود بروز دهند. نمایی که محل برقراری رویدادی اجتماعی و خاطره‌انگیز بوده و بستری را برای حضورپذیری افراد فراهم کند، نشانه بر با هویتی آن می‌باشد که توانسته حیات و روح زندگی را برای شهر به ارمغان بیاورد.

مناسبات زمانی: در نماهای شهری، وجود مشخصه‌های سنتی، تاریخی و الگوهای معماری به جا مانده از گذشته

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

که نشان از زیسته‌ی شهر باشد، از علل هویتمندی به شمار می‌آید. از طرفی، ماندگاری بنا فقط در رابطه با فرم کالبدی و عملکرد درون آن نیست؛ زیرا غالباً در درون فرم، کیفیت‌های نهفته‌ای چون معنا، ارزش‌های فرهنگی و نشانه‌ها و نمادها نیز وجود دارد (کرمونا و همکاران،۱۳۹۴،۴۰۷). ارزش‌های فرهنگی بنا در پایداری آن اهمیت زیادی دارد؛ اگرچه ممکن است مسائل اقتصادی نیز در این امر مؤثر باشد؛ نگهداری و حفظ مناظر شهری به دلیل فرهنگی و یا اقتصادی و یا هردو، معمولاً مدنظر بوده است (کرمونا و همکاران،۱۳۹۴،۴۰۶). بنابراین عواملی چون، آموزش و فرهنگ، شرایط اجتماعی-سیاسی و تاریخی، شرایط فنی و تکنولوژی و اقتصادی به‌عنوان مؤلفه‌های زمینه‌ای شکل‌دهنده به نماها به شمار می‌روند که منتج از زمان هستند.

دیاگرام ۱. چارچوب نظری پژوهش

۳- روش‌شناسی

پژوهش حاضر در نظر دارد میزان و علل هویتمندی نماهای شهری خیابان شریعتی را تحلیل و در همین راستا مؤلفه‌های شناسنده‌ی هویتمندی نماهای شهری را معرفی کند. به همین منظور با مطالعه در کتب تاریخی و منابع پیرامون خیابان شریعتی و مصاحبه با افراد متخصص پیرامون هویت خیابان شریعتی، پیش‌زمینه‌ای از هویت این خیابان بدست آمد. در ادامه پس از عکس‌برداری از نماهای خیابان، با تدوین و جمع‌آوری پرسشنامه مردمی، به شناخت نظرات مردم در مورد میزان و علت هویت نماهای شهری خیابان شریعتی پرداخته شد تا بدین‌وسیله هویتی که از تاریخچه این خیابان بدست آمد با هویت وضع موجود حاصل از تحلیل‌های پرسشنامه، مقایسه شود و به جامعیتی از مؤلفه‌های اثرگذار بر هویت نماهای شهری این خیابان دست یابد.

ساختار پرسشنامه از سه قسمت اصلی تشکیل شد: ۱) ویژگی‌های شخصی اعم از سن، جنسیت، سابقه سکونت در تهران و میزان شناخت از خیابان شریعتی، میزان تحصیلات و رشته تحصیلی؛ ۲) ارزیابی میزان هویتمندی ۳۹ نمای منتخب خیابان شریعتی با مطرح نمودن این سؤال که "نمای مشخص شده در تصویر را از نظر هویتمندی چگونه ارزیابی می‌کنید" و امتیازدهی براساس طیف لیکرت (بسیار قوی=بسیار با هویت با عدد متناظر ۲، قوی=با هویت با عدد متناظر ۱، متوسط=بی‌تفاوت با عدد متناظر ۰، ضعیف=کم هویت با عدد متناظر ۱-، بسیار ضعیف=بسیار کم هویت با عدد متناظر ۲-)؛ ۳) شناسایی علل هویتمندی و یا کم‌هویتی نماهای خیابان شریعتی از افرادی که پاسخ آن‌ها به پرسش قبل در دو سر طیف (با هویت‌ترین و کم هویت‌ترین) قرار داشت تا از این طریق با دسته‌بندی پاسخ‌های آنان به روش مقوله‌بندی، مؤلفه‌های مؤثر بر هویت نماهای شهری این خیابان بدست آید.

نحوه گزینش نماها بر این اساس صورت پذیرفت که از بین نماهایی که سبک، قدمت و مصالح و همین‌طور کاربری (نوع فعالیت) مشابه داشتند، چند مورد انتخاب شدند. همچنین تعدادی از نماهایی که نشانگر انواع مختلف کاربری (آموزشی، اداری و...) و یا نوع خاصی از سبک نماسازی بودند، بدون ترتیب زمانی و بدون توجه به سبک و دوره نما، در پرسشنامه قرار گرفتند و باقی بناهایی که فاقد نماسازی بودند (بناهای یک طبقه تجاری) کنار گذاشته شدند. نحوه جمع‌آوری داده‌ها از طریق پرسشنامه آنلاین در شبکه‌های اجتماعی واتساپ، تلگرام، اینستاگرام و لینکدین انجام گرفت. با قرار دادن پرسشنامه به روش تصادفی در شبکه‌های اجتماعی مذکور، ۶۷۳ نفر پرسشنامه را دریافت و مشاهده کردند و از این تعداد، ۳۱۰ نفر به آن پاسخ دادند؛ پس از بررسی در پاسخ‌های افراد، با توجه به عدم اعتبار پاسخ‌ها و فاقد ارزش استنادی بودن آن‌ها، ۸ پاسخ حذف شد و در نهایت ۳۰۲ پاسخ مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. همچنین از طریق انجام مصاحبه‌های عمیق با برخی متخصصین طراحی شهری، برنامه‌ریزی شهری، معماری و حرفه‌مندان حوزه طراحی نما، نماهای با هویت و کم هویت شناسایی و علل آن‌ها مورد پرسش قرار گرفت. و در نهایت به‌منظور تحلیل داده‌های بدست آمده از بخش تشریحی پرسشنامه، با بهره‌گیری از روش تحلیل موضوعی و با کدگذاری و مقوله‌بندی پاسخ‌ها،

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵. زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

تصویر ۱. نمونه نماهای با هویت از منظر کالبدی

مؤلفه‌های معرف هویتمندی نماهای شهری شناسایی شد.

٤- تحلیل

در این بخش پاسخ‌های تشریحی مردم در پرسشنامه مبنی بر هویتمندی یا کم‌هویتی نماهای شهری خیابان شریعتی به روش تحلیل تماتیک مقوله‌بندی شدند و مؤلفه‌های هویت نماهای شهری در قالب ۵ دسته موضوعی کالبدی-زیبایی‌شناسی، عملکردی، ادراکی-معنا، زمانی و اجتماعی بدست آمدند. همچنین تحلیل‌ها بر مبنای شاخص‌های شخصیتی افراد مورد پرسش اعم از سن، جنسیت، شهر محل تولد، رشته تحصیلی، میزان آشنایی با خیابان و سابقه سکونت در تهران نیز انجام گرفته است. به غیر از رشته تحصیلی در باقی شاخص‌ها به جز در مواردی محدود که به آن‌ها اشاره خواهد شد، تفاوت معناداری در درک هویت نماها مشاهده نشد.

٤-١- مؤلفه کالبدی-زیبایی‌شناسی

با بررسی موارد ذکر شده در پاسخ‌ها، بیشترین عامل ذکر شده برای هویتمندی نماها در عوامل کالبدی و بصری جای می‌گرفت که توجه بیشتر افراد بعد از اجزا، عناصر و فرم‌ها در نما، به مصالح، سبک و رنگ آن‌ها معطوف بود. وجود رنگ‌های روشن (کرم، سفید و...)، مصالح آجر، سبک معماری ایرانی-اسلامی و همچنین مربوط به دوره پهلوی، بهره‌گیری از قوس در فرم بنا، سادگی در شکل و فرم، پاکی و عاری از آلودگی بودن، تعداد پایین طبقات، چوبی بودن بازشوها و ورودی‌ها، برخورداری از تناسبات مناسب، ریتم، تعادل و توازن در نما، استفاده از جزئیاتی چون گچ کاری، منبت‌کاری و کاشی‌کاری در نما از جمله موارد برای نماهای با هویت بودند. (تصویر شماره ۱)

همچنین زیبایی نما عاملی بود که در نظر افراد با هویتی را رقم می‌زد. بعد از عامل زیبایی، مصالح بیشترین اشارات مردم در حوزه کالبد را تشکیل می‌داد. در این میان آجر از جمله مصالحی بود که از نظر مردم هویتمند به شمار می‌آمد؛ اما در صورتی که در کنار دیگر اجزای نما ترکیب‌بندی مناسبی را به نمایش گذاشته بود و کالبد آن متناظر با عملکرد آن باشد؛ بنابراین آجر به تنهایی نتوانست هویتمندی نما را تضمین کند. با اینکه نماهایی از مصالح آجر وجود داشت، اما در نهایت از نظر مشارکت‌کنندگان با هویت به شمار نرفتند. (تصویر شماره ۲)

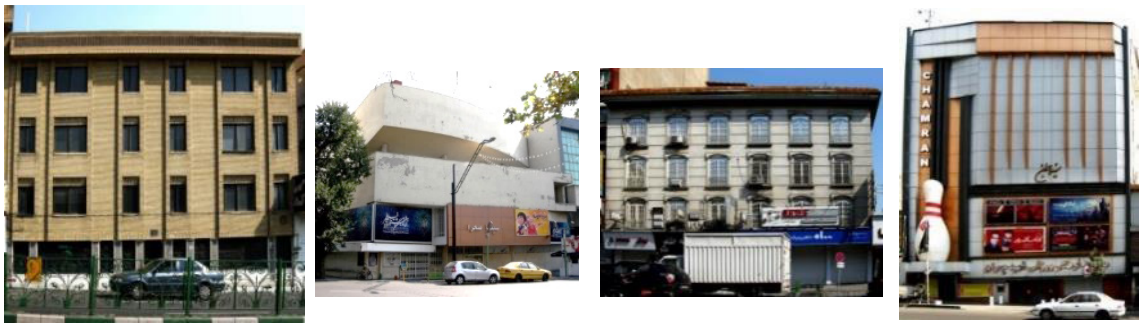
همانند مؤلفه‌های با هویتی، عوامل کالبدی و بصری عمده‌ترین دلیل کم‌هویتی نماهای خیابان شریعتی در پاسخ‌های افراد را تشکیل می‌دادند. در این میان توجه به مصالح، اجزا، عناصر، فرم نما و زیبایی سهم قابل توجهی از پاسخ‌ها را شکل می‌داد. مواردی چون وجود سقف شیروانی، نبود المان‌های سنتی ایرانی-اسلامی،

تصویر ۲. نماهای آجری کم‌هویت

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

تصویر ۳. نمونه نماهای کم‌هویت از منظر کالبدی

استفاده از مصالح کامپوزیت، سنگ، شیشه، آلومینیوم و بتن ساده و یا ترکیب نادرست مصالح چون آجر و کامپوزیت در کنار هم و یا به‌کارگیری تک مصالح در نما، تخلخل‌های اغراق‌آمیز و بی‌مفهوم در نما، کنج‌های تیز، رنگ‌های زرد، نارنجی و قرمز، فرم‌های پلکانی نما، تراکم بالای بناها، بی‌نظمی و عدم تقارن در اجزای نما، عدم تناسب فرم و مصالح نما با نوع کاربری، وجود نشانه‌های آلودگی و ناپاکی در نما، بازسازی ضعیف بنا و نبود هماهنگی بین نماهای مجاور از جمله عوامل کم‌هویتی نماها به شمار می‌رفت. همچنین به خاطر آنکه چهره‌ی امروزه‌ی خیابان شریعتی شاهد تعداد چشمگیری واحدهای تجاری واقع در طبقات همکف بناها است، به دلیل عدم نظارت، طراحی و جانمایی نامناسب الحاقات نما همچون تابلوها، کولرها و...، بیشترین علت اغتشاش بصری در نماها را تشکیل می‌داد. (تصویر شماره۳)

تفاوتی که در درک از هویت در دو گروه زنان و مردان وجود داشت، توجه بیشتر زنان به عامل کالبد بنا چون رنگ و مصالح بود. همچنین همین مؤلفه کالبدی باعث گرفتن امتیاز بالای با هویتی برای نماهای دو شکل راست بالا و پایین در تصویر شماره ۴ گشت. اما در عوض نمای تصویر شماره ۴ چپ بالا علی‌رغم مذهبی بودن کاربری آن، به دلیل به کارگیری حداقل عناصر معماری سنتی و شکل نمازخانه گرفتن آن، در مقایسه با سایر کاربری‌ها در نظر هر دو گروه امتیاز بالای با هویتی را بدست نیاورد. (تصویر شماره ۴)

۲-٤- مؤلفه زمانی

مؤلفه دوم با بیشترین اشاره در میان پاسخ‌ها به بعد زمانی برمی‌گردد و زمینه‌های تاریخی، مذهبی، فرهنگی و اقتصادی را در برمی‌گیرد. هرچه نمایی حاوی مشخصه‌های سنتی و المان‌های معماری ایرانی باشد، با به رخ کشیدن اصالت خیابان و تداعی‌گری زمینه‌های مذکور، پیوند خود با گذشته را حفظ کرده و در نتیجه با هویت تلقی می‌شود. از طرفی، نماهای با دارا بودن ویژگی‌های نوساز و به روز بودن، به دلیل عدم زوال‌پذیری و فرسودگی، در زمره‌ی با هویت‌ها از نظر مردم قرار می‌گرفتند. (تصویر شماره ۵)

نبود نشانه‌ها و المان‌هایی از سابقه تاریخی و فرهنگی، عدم حفظ پیشینه‌های مذکور به دلیل فقدان رسیدگی که بناهای با قدمت بالا و ارزشمند را به سمت فرسودگی کالبدی و عملکردی برده بود، از جمله عوامل کم‌هویتی مورد اشاره در پاسخ‌های مردم قرار می‌گرفت. جدید و نو بودن نما به علت عدم پیوند با گذشته و در مقابل آن زوال‌پذیری به دلیل استحکام پایین، ضعیف بودن سازه و قدیمی بودن نما، از جمله مواردی بودند در این حوزه

تصویر ٤. نماهای مذهبی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

تصویر ۵. نمونه نماهای با هویت از بعد زمانی

بیان شدند. توجه به سابقه تاریخی و قدمت بنا همانند علل هویتمندی نماها، بیشتر توسط افراد با سابقه سکونت بالای ۴۰ سال در تهران بیان شده بود؛ که نشانگر رابطه معنادار این مؤلفه با میزان تعلق آنان به نما و فضای شهرشان می‌باشد. در نمای منتسب به روم به دلیل استحکامی که در نگاه اول به مخاطب منتقل می‌کرد، آن را با هویت برشمرده بودند. اما در عوض با وجود آنکه این نما در نظر افراد با سکونت زیر ۴۰ سال در تهران کم‌هویت به شمار می‌رفت، علت افرادی که در این گروه آن را با هویت می‌دانستند، زیبایی، خاص و شیک بودن نما و کم‌هویتی آن را در بهره‌گیری از معماری تقلیدی غربی عنوان کرده بودند. همچنین توجه به مؤلفه زمان در هر دو گروه جنسیتی در نمای آجری تصویر ۶ پایین چپ خودنمایی می‌کرد؛ با اینکه از مصالح بومی گذشته استفاده شده بود، اما به دلیل مدرن بودن و نداشتن بعد تاریخی، کم‌هویت قلمداد شده بود. (تصویر شماره ۶)

۳-٤- مؤلفه ادراکی-معنا

منحصربه‌فرد بودن به دلیل خاص بودن (چه از لحاظ عملکردی یا ظاهری همچون دو تصویر شماره ۷ بالا) و دارا بودن معماری متفاوت، شاخص و خلاقانه به سبب ایجاد خاصیت ماندگاری در ذهن و افزایش قابلیت شناسایی نما (دو شکل پایین در تصویر شماره ۷)، بیشترین عامل با هویتی از منظر مؤلفه ادراکی-معنایی را تشکیل می‌داد (ابعادی که در تمامی گروه‌های سنی صدق می‌کرد)؛ چرا که بنا بر تعریف هویت، متمایز و قابل شناسایی بودن از مشخصه‌های آن است. یادآوری خاطرات گذشته و داشتن حس خاطره‌انگیزی از نما، نماد و نشانه بودن نما در ذهن مردم، وجود سابقه ذهنی در افراد به واسطه شهرت و معروفیت بنا و همین‌طور قرارگیری مناسب بنا و در دید بودن آن، از دیگر موارد اشاره شده در این بعد بود که بیشتر در افراد با تخصص‌های شهری مورد توجه بود تا معماران. (تصویر شماره ۷)

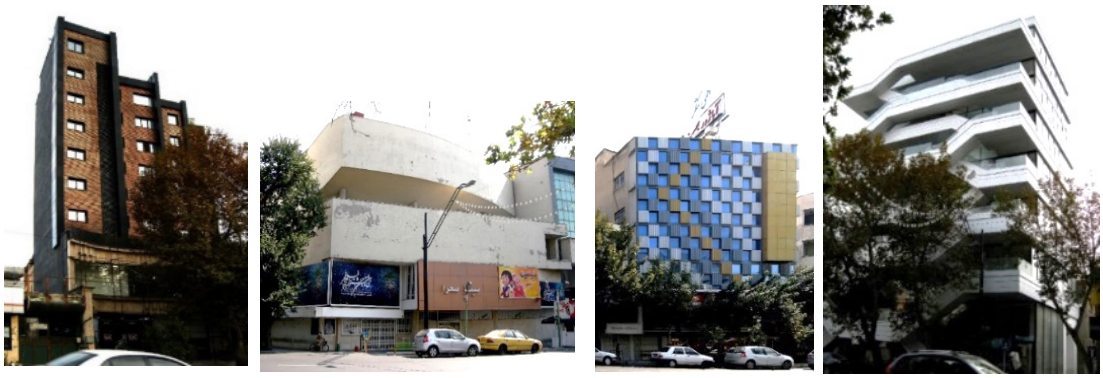
در نظر مخاطبان نماهایی که عامل منحصربه‌فردی، جذابیت و خلاقیت پررنگی نداشتند و از خاصیت تمایز و قابلیت شناسایی بهره‌های نبرده بودند و به بیانی مشابه آن‌ها در غیر از خیابان شریعتی قابل مشاهده بود، از تشخص ادراکی برخوردار نبودند. ادراک منفی از نما با بیان واژگانی چون کسل‌کننده بودن، دلگیری و یکنواختی، سردرگمی و نمای تهاجمی، در حوزه ادراک و معنا در باب کم‌هویتی برشمرده شده بودند؛ با این وجود، در صورتی که این عوامل در کارکرد ویژه نما، قدمت، حضورپذیری و خاطره‌مندی از بنایی بروز پیدا کند، کم‌هویتی را رقم نمی‌زند؛ همانند نمای ساده‌ی سینما صحرا. (تصویر شماره ۸)

تصویر ٦. نمونه نماهای کم هویت از بعد زمانی

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

تصویر ۷. نمونه نماهای با هویت از منظر ادراک و معنا

٤-٤- مؤلفه عملکردی

کاربری‌های فرهنگی همچون سینما به دلیل وجود خاطرات گذشته مردم و حضور و فعالیت داشتن از آن، موجب ماندگاری این‌گونه بناها (سینما صحرا در تصویر شماره ۷ بالا چپ) در ذهن افراد شده بود. به همین دلیل در میان انواع کاربری‌های مورد پرسش، با توجه به قدمتی سینما در این خیابان دارد، بیشترین علل ذکر شده برای هویتمندی این نوع کاربری را تشکیل می‌داد و امتیاز با هویتی ۸۳ را کسب کرد. اما براساس رشته تحصیلی، شهرسازان با توجه به دید فضایی که دارند و اهمیتی که به دید و منظر شهری می‌دهند، عدم هم‌پیوندی این نوع کاربری با دیگر

تصویر ۸. نمونه نماهای کم‌هویت از بعد ادراک و معنا

بناهای خیابان را علت اصلی کم‌هویتی آن برشمرده بودند؛ در صورتی که معماران، بنابر روحیه‌ای که در طراحی فرم‌های عجیب و غریب و خلاقانه دارند، این نوع طراحی نما برایشان با هویت محسوب می‌شد.

بعد از آن کاربری‌های مذهبی به دلیل پررنگ بودن ابعاد معنوی و روحیه‌ی دینی ایرانیان (در مورد مسجد و حسینیه ارشاد، بعد ذهنی و رخدادهای آیینی و سیاسی) بیشترین تأثیر را در ذهن افراد از نظر هویتمندی گذاشته بود؛ چراکه علی‌رغم قرارگیری چند نوع مسجد با معماری و قدمت متفاوت، اما همگی بیشترین امتیازات با هویتی (مساجد در تصویر شماره ۹ به ترتیب از راست بالا: امتیاز ۲۵۷، امتیاز ۲۳۷، از راست پایین: امتیاز ۲۳۰، امتیاز ۸۰) را بدست آوردند. (تصویر شماره ۹)

تصویر ۹. مساجد خیابان شریعتی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

با تغییرات به وجود آمده در شهر ناشی مدرنیته، سبک زندگی مردم و تمایل بسازبفروش‌ها به سمت تجمل و مصرف‌گرایی سوق پیدا کرده و بیشتر ساخت‌وسازها به سمت بزرگ مقیاسی همچون پاساژهای خرید کشیده شده است. به همین خاطر تجاری بودن کاربری بناها (پاساژها) علل مورد اشاره توسط مردم در باب با هویتی آن‌ها را شکل می‌داد. با این حال در نهایت بناهای تجاری از نظر امتیاز نهایی با هویت محسوب نمی‌شدند (تصویر راست شماره ۱۰، امتیاز ۳۷-)، اما در مقایسه با نماهایی که از قدمت بالایی برخوردار بودند؛ ولو با کیفیت طراحی پایین (تصویر ۱۰ چپ با امتیاز ۴۳-)؛ امتیاز پایینی را کسب نکردند. به همین دلیل نماهای مدرن و نوساز حتی با مصالح غیربومی کامپوزیت، آلومینیوم و شیشه، به سبب خاص بودن و دارای خاصیت ماندگاری در ذهن، با هویت محسوب می‌شدند. (تصویر شماره ۱۰)

تصویر ۱۰. تصویر راست: پاساژ تجاری، سمت چپ: نمای با قدمت بالا

همین‌طور اکثر افراد با تحصیلات شهرسازی در کم‌هویتی نما با سبک کلاسیک رومی اتفاق‌نظر داشتند؛ در صورتی که باقی افراد با ذکر دلایلی چون شیک و باکلاس بودن که نشان از تمایل آنان به تجمل‌گرایی بود، نظری مخالف آن‌ها داشتند؛ تا حدی که نماهایی با عملکرد اجتماعی-فرهنگی چون شهر کتاب فرشته و یا نمای با مصالح آجر، امتیاز کمتری

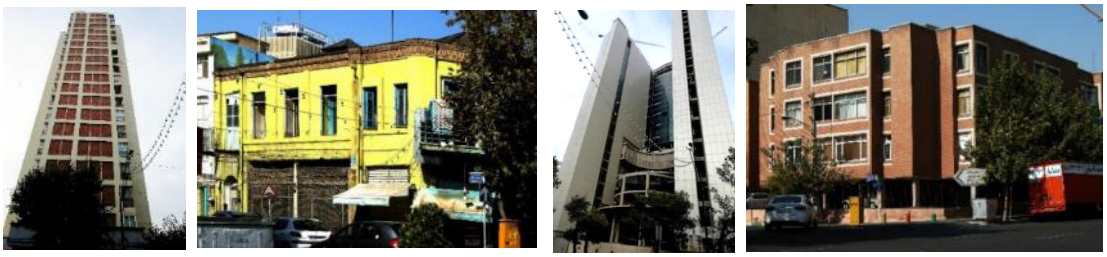
تصویر ۱۱. راست: شهر کتاب فرشته، چپ: نمای آجری

به نسبت نمای رومی کسب کردند. (تصویر شماره ۱۱)

از طرفی دیگر با اینکه تراکم پایین و مقیاس انسانی بناها عوامل با هویتی ذکر شده در پاسخ‌ها را تشکیل می‌داد، تعداد طبقات زیاد به واسطه ایجاد حس محصوریت برای افراد، به‌عنوان علل کم‌هویتی نماها ذکر شده بود. همچنین تسلط تجاری‌ها بر خیابان و در خدمت ماشین بودن آن‌ها و در مقابل وجود تنوع زیادی از کاربری‌ها، عدم اختلاط کاربری‌ها و تک عملکردی بودن (صرفاً تجاری) از جمله عواملی بودند که در حوزه مؤلفه عملکردی مؤثر بر کم‌هویتی نماها در پرسشنامه ذکر شدند. (تصویر شماره ۱۲)

بنابر اختلافی که در ادراک افراد از نظر جنسیت وجود داشت، نمای با کاربری آموزشی از نظر زنان به دلیل به کارگیری متریالی چون کامپوزیت و سنگ و همین‌طور رنگ خاکستری-قهوه‌ای که نما به تبع آن به خود گرفته بود، با هویت به شمار نمی‌رفت؛ در صورتی که از نظر مردان به دلیل آنکه نمایانگر قدمت خیابان بود، با هویت تلقی می‌شد. همچنین بنابر شاخص سن افراد این نما تنها به دلیل نوع کاربری آن و فقط در گروه سنی ۴۲ سال به بالا با هویت به شمار می‌رفت؛ در حالی که در باقی گروه‌های سنی، عوامل کالبدی چون مصالح و نازیبایی آن علت کم‌هویتی آن برشمرده شد. (تصویر شماره ۱۳)

بنای قدیمی مجموعه چمران در تصویر شماره ۱۴ راست، با آنکه در نهایت افراد با محل تولد تهران و غیر

تصویر ۱۲. تفاوت تراکمی نماها

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

تصویر ۱۳. کاربری آموزشی

تصویر ١٤. راست: نمای تجاری (مجموعه چمران)، چپ: نمای مسکونی

تهران این نما را با هویت قلمداد کرده بودند، اما با بررسی پاسخ‌های تشریحی که از پرسشنامه دریافت شد، عمده علل کم‌هویتی این نما به مؤلفه‌های کالبدی چون فرم، مصالح و سبک خلاصه می‌شد؛ در صورتی که توجیه افرادی که آن را با هویت می‌دانستند و عموماً محل تولدشان تهران بود، به ابعاد ادراکی چون خاطره‌انگیزی و نشانه و شاخص بودن، ابعاد اجتماعی نظیر مرکز تجمع افراد و ابعاد عملکردی همچون وجود تنوعی از فعالیت‌ها و ماهیت تجاری بنا اشاره می‌کردند. لازم به ذکر است علل هویتمندی مذکور در حالی بود که بنا عملکرد و فعالیتی عمومی برای ارائه داشته باشد و اگر نما به صرف مسکونی و خصوصی بود چون نمای تصویر شماره ۱۴ چپ، بیشتر ابعاد کالبدی و بعد از آن ابعاد تاریخی و زمان که یادآور گذشته بودند را در برمی‌گرفت. (تصویر شماره ۱۴)

٥-٤- مؤلفه اجتماعی

در نهایت عامل اجتماعی حداقل اشارات در پاسخ‌های افراد بود. از نظر مخاطبان حضورپذیری بالا، مکان تجمعات و گردهمایی و تعاملات اجتماعی افراد، برگزاری مراسمات، آیین‌ها و رویدادهای سیاسی، اجتماعی و مذهبی، منجر به خاطره‌مندی و به یادآوری آن در ذهن افراد می‌گردد. همچنین وجود تک کاربری‌های شاخص و با قدمت ساخت بالا همچون کاربری آموزشی و کاربری اداری نقش هویتی قوی در نظر شهروندان داشت. (تصویر شماره ۱۵)

در پایان جدول زیر براساس امتیاز نماهای منتخب مورد پرسش، به ترتیب شماره‌گذاری با هویت‌ترین تا کم هویت‌ترین نماها به نمایش گذاشته شده است: (جدول شماره ۲)

تصویر ۱۵. نمونه نماهای با هویت از منظر اجتماعی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

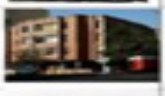
جدول ۲. رتبه‌بندی براساس امتیاز نهایی نماهای منتخب

رتبه‌بندی نماها	تصاویر نما	امتیاز: -۲ بسیار ضعیف	-۱ ضعیف	۰ متوسط	۱ قوی	۲ بسیار قوی	امتیاز نهایی
۱		۱۵	۴۵	۱۳۸	۱۰۳		۳۲۷
۲		۱۲	۷۰	۱۷۱	۴۹		۲۵۷
۳		۲۱	۷۱	۱۵۰	۵۷		۲۳۷
۴		۱۴	۹۲	۱۴۰	۵۴		۲۳۰
۵		۱۴	۳۵	۹۴	۱۳۲	۲۷	۱۲۳
۶		۱۰	۵۷	۹۳	۱۰۲	۴۰	۱۰۵
۷		۸	۶۴	۹۵	۱۰۷	۲۸	۸۳
۸		۴	۴۹	۱۲۶	۱۰۹	۱۴	۸۰
۹		۳	۳۳	۱۶۹	۸۶	۱۰	۶۶
۱۰		۱۱	۶۸	۸۹	۱۲۰	۱۳	۵۸
۱۱		۳	۶۷	۱۲۸	۹۴	۱۰	۴۱
۱۲		۱۱	۷۶	۱۰۵	۹۵	۱۵	۲۷
۱۳		۸	۷۲	۱۲۹	۸۲	۱۱	۱۶
۱۴		۲۰	۷۷	۹۵	۹۴	۱۶	۹
۱۵		۱۵	۸۶	۹۹	۹۰	۱۲	-۲

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

ادامه جدول ۲. رتبه‌بندی براساس امتیاز نهایی نماهای منتخب

رتبه‌بندی نماها	تصاویر نما	امتیاز: بسیار ضعیف (-۲)	ضعیف (-۱)	متوسط (۰)	قوی (۱)	بسیار قوی (۲)	امتیاز نهایی
۱۶		۱۲	۶۹	۱۳۶	۸۱	۲	-۴
۱۷		۱۶	۶۸	۱۳۹	۸۲	۷	-۴
۱۸		۱۲	۸۶	۱۱۹	۷۳	۱۲	-۱۳
۱۹		۱۱	۹۰	۱۱۸	۷۳	۱۱	-۱۸
۲۰		۳۲	۷۷	۱۰۲	۶۸	۲۳	-۲۲
۲۱		۳۳	۷۱	۷۳	۱۰۰	۱۳	-۳۱
۲۲		۲۶	۹۲	۹۵	۷۱	۱۸	-۳۷
۲۳		۱۸	۹۱	۱۱۱	۷۴	۸	-۳۷
۲۴		۶	۹۱	۱۴۸	۵۴	۱	-۴۳
۲۵		۱۰	۱۰۰	۱۲۳	۶۱	۸	-۴۳
۲۶		۲۴	۸۰	۱۳۱	۶۳	۱	-۵۲
۲۷		۳۰	۱۰۲	۷۵	۶۲	۲۱	-۶۲
۲۸		۷	۱۲۴	۱۲۲	۴۱	۸	-۸۱
۲۹		۲۱	۱۱۴	۱۱۰	۵۳	۲	-۹۵

مدیریت شهری

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵. زمستان ۱۴۰۰

Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

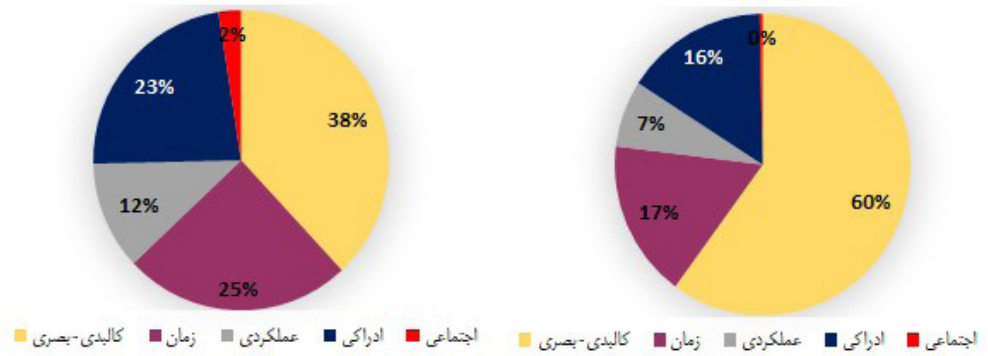
ادامه جدول ۲. رتبه‌بندی براساس امتیاز نهایی نماهای منتخب

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

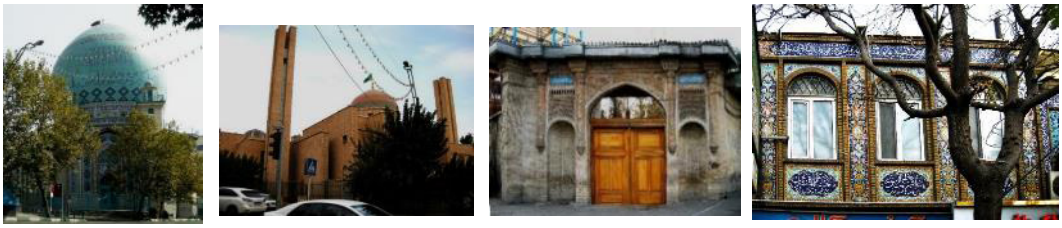
۵- بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج پرسشنامه و مصاحبه‌ها، از دیدگاه مردم عوامل کالبدی در رتبه اول اهمیت از نظر هویتمندی (با هویت/ کم‌هویت) قرار داشت. بنابراین در وهله اول ابعاد بصری برای شکل‌دهی به نماهای با هویت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مؤلفه دوم از نظر میزان توجه افراد به آن، ابعاد زمانی بود که مواردی چون میزان زوال‌پذیری، فرسودگی نماها و قدمت بناها را شامل می‌شد. عاملی که درجه هم‌پیوندی نماها با گذشته و ابعاد زمینه‌ای مرتبط نظیر تاریخچه‌ی محیط، عامل مذهب و میزان تطابق فرهنگی را بیان می‌کرد. عامل بعدی، به ابعاد معنایی و ذهنی تعلق می‌گیرد؛ چرا که بنابر تعریف ارائه شده از هویت، رابطه عمیقی با ذهنیات و ادراک مخاطبان دارد. با اینکه شناخت این بُعد از افراد بسیار مشکل به نظر می‌رسد، اما با در کنار هم قرار دادن مفاهیم ارائه شده از سوی مردم با ابعاد ظاهری و کالبدی، می‌توان به نتیجه مطلوب دست یافت. مورد بعدی عوامل عملکردی و توجه به نوع و اختلاط کاربری‌ها در درک هویتمندی را شامل می‌شد و کاربری‌های فرهنگی چون سینما با قدمتی دیرینه در خیابان شریعتی، مساجد و کاربری‌های تجاری به ترتیب مورد توجه افراد در بیان علل با هویتی این نوع نماها بود. (دیاگرام شماره ۲)

دیاگرام ۲. بالا: وزن مؤلفه‌های با هویتی نماهای شهری، پایین: وزن مؤلفه‌های کم‌هویتی نماهای شهری

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

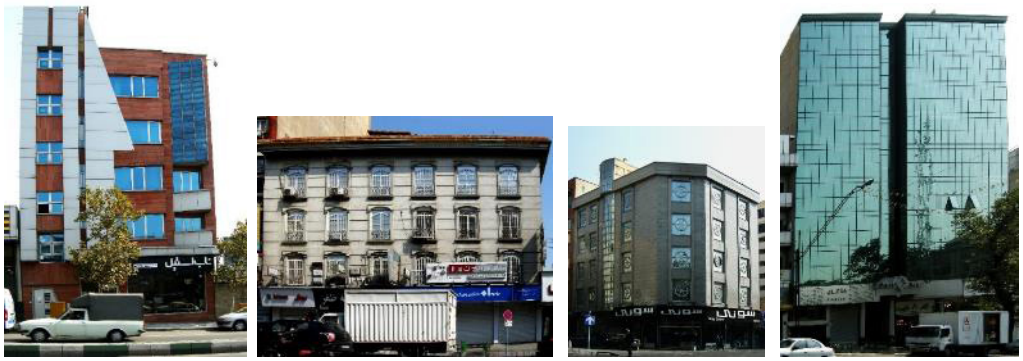
تصویر ۱۶. با هویت‌ترین نماهای خیابان شریعتی

همانطـور کـه قبـلاً نیـز ذکـر شـد، عامـل کالبـدی- زیبایی‌شناسـی بیشـترین تأثیـر را در ادراک هویتمنـدی افـراد مـورد پرسـش از نماهـا را تشـکیل مـی‌داد. بدیـن ترتیـب کـه نـوع قاب‌بنـدی بازشـوها، به‌کارگیـری مصالـح چـوب بـرای ورودی بنـا، اسـتفاده از آجـر بـا طـرح و رنـگ مناسـب و همچنیـن بهره‌گیـری از طرح‌هـای سـنتی و ایرانـی در نماسـازی، از جملـه مـواردی بودنـد کـه در بـا هویتـی نماهـا از اهمیـت بالایـی برخـوردار بودنـد. بـه همیـن دلیـل نماهـای کـه توانسـته بودنـد در عیـن جدیـد بـودن بـه خوبی پیونـد خود را بـا گذشـته حفـظ کـرده و بـا بـه کارگیـری از المان‌هـای معمـاری گذشـته همچـون رنـگ آجـر و کاشـی‌کاری‌های آبـی رنـگ در ترکیـب بـا فرم‌هـای جدیـد و مـدرن بهـره ببرنـد و بـه عبارتـی متناسـب بـا نیازهـا و سـلایق شـهروندان شـکل بگیرنـد و هم‌چنیـن بـا معاصرسـازی مفاهیـم اصیـل، یـک کل هویتمنـد را تشـکیل داده و نظـر مخاطبـان را از جنبـه هویـت جلـب کـرده بودنـد. (تصویـر شـماره ۱۶)

در طـرف مقابـل، کـم هویت‌تریـن نماهـا از سـوی مـردم، نماهایـی بودنـد کـه بـه خاطـر جانمایـی نامناسـب و زیـاد الحاقـات در نمـا، اغتشـاش و برهـم ریختگـی را بـه خیابـان افـزوده بودنـد. همچنیـن بـه دلیـل بـه کارگیـری مصالحـی چـون شیشـه، سـنگ و بتـن سـاده و رنگ‌هایـی ماننـد خاکسـتری کـه بـر یکنواختـی نمـا و منظـر خیابـان دامـن مـی‌زده، در نهایـت منجـر بـه ادراک منفـی افـراد از این‌گونـه نماهـا و در نتیجـه کـم هویـت برشـمرده شـدن آن‌هـا شـده بـود. (تصویـر شـماره ۱۷)

نتایـج ایـن پژوهـش نشـان داد کـه توجـه صـرف بـه گذشـته و یـا بالعکـس آینـده مـداری کامـل نمی‌توانـد هویـت نماهـا را تضمیـن دهـد؛ چـرا کـه از هویـت قدیـم خیابـان شـریعتی، باغـات، درختـان چنـار، خانه‌هـای شـیروانی و ورودی‌هـای باغ‌هـا در ذهـن افـراد باقـی مانـده، در صورتـی کـه بـا توجـه بـه هویـت جدیـد ایـن خیابـان، واحدهـای تجـاری-اداری در مقیـاس بـزرگ و یـا در حـد طبقـه اول بناهـا مشـاهده می‌شـود. بنابرایـن برقـراری تعـادل و پیونـد بیـن گذشـته و خواسـته و نیازهـای افـراد می‌توانـد هویتمنـدی نماهـای شـهری را تضمیـن کنـد. ایـن مهـم زمانـی محقـق خواهـد شـد کـه بـرای گونه‌هـای مختلـف نماهـای شـهری اعـم از درشـت‌دانه (عملکـرد بـزرگ مقیـاس)، سـاختمان تجـاری، مسـکونی، اداری و همین‌طـور بناهـای بـا ارزش تاریخـی و میراثـی، الگوهـای حفـظ و طراحـی، متناسـب بـا هویـت شـهر و نیازهـای شـهروندان ارائـه گـردد. (دیاگـرام شـماره ۳)

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵. زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

تصویر ۱۷. کم هویت‌ترین نماهای خیابان شریعتی

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

دیاگرام ۳. مؤلفه‌های با هویتی و کم‌هویتی نماهای شهری خیابان شریعتی

فهرست منابع

۱. ابافت یگانه، منصور (۱۳۸۷). «ضرورت بازبینی یک مفهوم: بازخوانی هویت در کاربرد مصالح ساختمانی در نماهای شهری». مدیریت شهری (۱۹)، ۴۶-۲۹

۲. ابویی، رضا و جعفری قوام‌آبادی نسیم. (۱۳۹۳). «نما، سیمای بافت تاریخی و منظر فضای عمومی در قوانین ملی، ضوابط و مقررات محلی و وظایف مدیریت شهری». نشریه علمی – پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران (۸)، ۱-۱۶

۳. اسمعیلی، فاطمه؛ چاره‌جو فرزین و حوریجانی نسیم. (۱۳۹۹). «تحلیل و ارزیابی جداره‌های شهری با تأکید بر زیبایی‌شناسی بصری با استفاده از روش شبکه‌بندی». باغ نظر ۸۲ (۱۷)، ۶۵-۷۸

۴. آتشین بار، محمد. (۱۳۸۸). «تداوم هویت در منظر شهری». باغ نظر ۶ (۱۲)، ۴۵-۵۶

۵. آرزه، آزاده، غضنفری پیمان. (۱۳۹۷). «شناسایی عوامل مؤثر بر طراحی بدنه‌های شهری با تأکید بر ابعاد زیبایی‌شناسی و کیفی». معماری شناسی ۱ (۲)، ۱-۹

۶. بیکی، سمیه؛ پورجعفر محمدرضا و ایمانی نائینی محسن. (۱۳۹۲). «بررسی تأثیر روحی و روانی بدنه‌های شهری بر شهروندان». مدیریت شهری و روستایی (۳۳)، ۲۰۱-۲۱۶

۷. پاکزاد، جهانشاه. (۱۳۸۲). «پدیدار شناسایی نماهای ساختمان‌های مسکونی و سیر تکوینی توقعات از آن». هنرهای زیبا (۱۴)، ۵۱-۶۲

۸. پورجعفر، محمدرضا و علوی با المعنی مریم. (۱۳۹۱). «استخراج معیارهای هماهنگی و ناهماهنگی نماهای ساختمان با دستگاه بینایی انسان با توجه به اصول بوم‌شناسی بصری». نشریه علمی- پژوهشی انجمن علمی معماری و شهرسازی ایران (۴)، ۵-۱۸

۹. پورجعفر، محمدرضا و جوهری فرخنده. (۱۳۹۲). «جستاری در راستای تعیین معیارهای طراحی بدنه شهری با توجه به فرهنگ قوم ترکمن». معماری و شهرسازی آرمانشهر، (۱۱)، ۱۹۵-۲۰۸

۱۰. جلیلی صدرآباد، سمانه و بلبلی شیوا. (۱۳۹۶). «بررسی جایگاه مصالح در نمای شهری تهران با استفاده از رویکرد توسعه پایدار شهری». نقش جهان، ۷ (۲)، ۴۷-۵۷

۱۱. حبیب، فرح؛ نادری سید مجید و فروزانگهر حمیده. (۱۳۸۷). «پرسمان تبعی در گفتمان کالبد شهر و هویت (کالبد شهر تابع هویت یا هویت تابع کالبد شهر)». هویت شهر، ۲ (۳)، ۱۳-۲۳

۱۲. حجت، عیسی. (۱۳۸۴). «هویت انسان‌ساز، انسان هویت‌ساز». نشریه هنرهای زیبا (۲۴)،۵۵-۶۲

۱۳. حناچی، پیروز؛ مظفر فرهنگ و جعفری یاسر. (۱۳۹۷). «حفاظت از منظر شهری تاریخی در جداره‌های تجاری؛ تبیین چارچوب مداخله بر مبنای تجارب بهسازی خیابان ناصرخسرو تهران». فصلنامه مطالعات شهر ایرانی-اسلامی، ۸ (۳۲)، ۷۷-۸۷

۱۴. خاتمی، سید مهدی و بوجاری پوریا. (۱۳۹۹). «تحلیل چالش‌های نماهای شهری تهران در سده اخیر». فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری و روستایی، (۵۸): ۹۱-۱۱۱

۱۵. خاتمی، سید مهدی. (۱۳۹۸). «چالش‌های رویه‌ای در طراحی نماهای شهری». انجمن طراحان شهری ایران، (۲)، ۶۰-۵۵

۱۶. خاک زند، مهدی؛ محمدی مریم؛ جم فاطمه و آقابزرگی کوروش. (۱۳۹۳). «شناسایی عوامل مؤثر بر طراحی بدنه‌های شهری با تأکید بر ابعاد زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی».

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

مطالعـات شـهری، (۱۰)، ۱۵-۲۶
۱۷. دانشـپور، عبدالهـادی. (۱۳۸۳). «درآمـدی بـر مفهـوم و کارکـرد هویـت محیـط انسان‌سـاخت». مدیریـت شـهری، (۱)، ۵۹-۷۰
۱۸. دنبلـی، سـارا؛ کلانتـری خلیل‌آبـاد حسـین و آقاصفـری عـارف. (۱۳۹۷). «بازشناسـی مؤلفه‌هـای هویـت منظـر شـهری در شـهرهای ایرانـی – اسـلامی (نمونـه مـوردی شـهر تهـران)». نقـش جهـان ۸ (۴)، ۲۲۳-۲۳۰
۱۹. رخشـان، احسـان؛ ذبیحـی حسـین و ماجـدی حمیـد. (۱۳۹۷). «بازخوانـی مؤلفه‌هـای هویت‌بخـش نمـا در منظـر شـهرهای معاصـر». مدیریـت شـهری، (۵۱)، ۷۵-۸۶
۲۰. زارعـی، آرزو و عرفانـی عطاالله. (۱۳۹۷). «بررسـی عوامـل اثرگـذار در طراحـی جـداره سـازه‌های سـنتی در ارتقـاء حـس تعلـق بـه مـکان». دو ماهنامـه علمـی تخصصـی پژوهـش در هنـر و علـوم انسـانی، ۳ (۲)، ۱۳-۲۴
۲۱. زاهـدان، آرش و مسـعود لواسـانی منـا. (۱۳۹۳). «هویـت نمـا در رونـد نوسـازی». منظـر (۲۷)، ۵۰-۵۵
۲۲. سـلیمانی، محمدرضـا؛ اعتصـام ایـرج و حبیـب فـرح. (۱۳۹۵). «بازشناسـی مفهـوم و اصـول هویـت در اثـر معمـاری». هویـت شـهر، ۱۰ (۲۵)، ۱۵-۲۶
۲۳. سـیدیان، سـید علـی؛ علـی نیـا سـعید و حیدرنتـاج وحیـد. (۱۳۹۶). «گونـه شناسـی بافـت نمـای شـهری (بـا رویکـرد شـکلی)». بـاغ نظـر، ۱۴ (۵۳)،۱۵-۳۲
۲۴. شـمس، فاطمـه؛ شـعله مهسـا؛ لطفـی سـهند و سـلطانی علـی. (۱۳۹۸). «بازخوانـی مؤلفه‌هـای مؤثـر بـر ادراک جداره‌هـای فعـال در طراحـی منظـر خیابانـی». نشـریه علمـی معمـاری و شهرسـازی ایـران، ۱۰ (۱۸)، ۱۵۹-۱۷۸
۲۵. صادقـی، صـادق؛ بهـزاد فـر مصطفـی و زیـاری یوسـفعلی. (۱۳۹۸). «شـناخت و ارزیابـی مؤلفه‌هـای کیفیـت محیطـی مؤثـر بـر هویـت و حـس تعلـق شـهروندان». فصلنامـه علمـی- پژوهشـی علـوم اجتماعـی دانشـگاه آزاد اسـلامی واحـد شوشـتر، ۱۳ (۳)، ۵۱-۸۰
۲۶. صادقـی، علیرضـا؛ موسـوی سـروینه باغـی الهـه سـادات و خدایـی زهـرا. (۱۳۹۷). «کاربسـت رویکـرد ایرانـی اسـلامی در فرآینـد تحلیـل و ارتقـا کیفیـت نماهـای شـهری». نشـریه علمـی-پژوهشـی معمـاری و شهرسـازی ایـران، (۱۶)، ۶۹-۸۴
۲۷. ضرغامـی، اسـماعیل و مهـدی امینیـان. (۱۳۹۱). «هویـت و منظـر شـهری (مطالعـه مـوردی شـهر پاکدشـت)». فصلنامـه مطالعـات شـهر ایرانی-اسـلامی، (۹)، ۵۸-۴۹
۲۸. طباطبایـی، ملـک. (۱۳۸۴). «ضـرورت تلفیـق نـو و کهنـه در جداره‌هـای شـهری» جسـتارهای شهرسـازی، (۱۳ و ۱۴)، ۹۸-۱۰۳
۲۹. طلایـی، مریـم؛ انصـاری مجتبـی و درج ور فاطمـه. (۱۳۹۸). «نقـش تزیینـات در بازیابـی هویـت ایرانـی– اسـلامی در جداره‌هـای شـهری». معمـاری و شهرسـازی آرمانشـهر، (۲۹)، ۹۹-۱۱۲
۳۰. عباسـی، زهـرا. (۱۳۹۶). «معیارهـای زیبایی‌شناسـانه نمـا و بدنه‌هـای مطلـوب شـهری بـا تأکیـد بـر هویـت بومـی». فصلنامـه مدیریـت شـهری، (۴۷)، ۲۵۵-۲۷۶
۳۱. عطـارد، فرانـک و کاشـی حسـین. (۱۳۹۶). «عناصـر تشـکیل‌دهنده نماهـا و جداره‌هـای شـهری». معمـاری و شهرسـازی آرمانشـهر، (۲۱)، ۱۷۳-۱۹۲
۳۲. عفیفـی، وحیـده؛ طلایـی مریـم و فهیمـی فـر اصغـر. (۱۳۹۷). «بررسـی تزیینـات جداره‌هـای ارزشـمند تاریخـی بـا هـدف الگویابـی بـرای تـداوم تزیینـات معمـاری ایرانـی – اسـلامی در بدنه‌هـای شـهری». فصلنامـه علمـی – پژوهشـی نقـش جهـان، ۸ (۲)، ۱۱۱-۱۲۱
۳۳. فـلاح، آلالـه و سـعادت سرشـت محمـد. (۱۳۹۳). «ارائـه یـک روش نویـن در توجیـه مطلـق فریم‌هـای متوالـی ویدئـو به‌منظـور تهیـه نقشـه نماهـای معابـر شـهری». نشـریه علمی-پژوهشـی علـوم و فنـون نقشـه‌برداری، ۴(۳)، ۱۱-۲۳
۳۴. فیضـی، محسـن و اسـماعیل‌دخت مریـم. (۱۳۹۴). «تبارشناسـی تحلیلـی تکنولوژی‌هـای نویـن سـاخت جهـت هویت‌بخشـی بـه بناهـای معمـاری بـا رویکـرد زمینـه گرایـی». مدیریـت شـهری، (۳۸)، ۱۷۳-۱۹۵
۳۵. کرمونـا، متیـو [و دیگـران]. (۱۳۹۴)، «مکان‌هـای عمومـی، فضاهـای شـهری: ابعـاد گوناگـون طراحـی شـهری». فریبـا قرائـی [و دیگـران]، چـاپ سـوم، تهـران، دانشـگاه هنـر
۳۶. ماجـدی، حمیـد و فهیمـی امیرحسـین. (۱۳۹۱). «طراحـی هویتمنـد سـکونتگاه‌های انسـانی». نشـریه علمی-پژوهشـی انجمـن علمـی معمـاری و شهرسـازی ایـران،۲(۲)، ۸۳-۹۰
۳۷. محمـدی، مریـم. (۱۳۹۷). «بازشناسـی دلالت‌هـای معنایـی انـواع نمـا در انطبـاق بـا پاسـخ عاطفـی ناظـران». نامـهٔ معمـاری و شهرسـازی، ۱۱(۲۱)، ۳۹-۵۸
۳۸. محمـودی زرنـدی، مهنـاز و صبـوری دودران مریـم. (۱۳۹۶). «تحلیـل عوامـل مؤثـر در آسـیب‌پذیری نماهـای شـهر تهـران بـا رویکـرد پدافنـد غیرعامـل بـا بهره‌گیـری از AHP و GIS». معمـاری و شهرسـازی آرمانشـهر، ۱۰(۲۱)، ۸۷-۱۰۱
۳۹. مظفـری، نگیـن و لطیفـی بیتـا. (۱۳۹۵). «بررسـی و شناسـایی انـواع ناهنجـاری در نماهـای شـهری». جسـتارهای شهرسـازی، ۲(۴۶)، ۱۸۲-۱۹۲
۴۰. موسـوی سـروینه باغـی، الهـه سـادات و صادقـی علیرضـا. (۱۳۹۵). «ارائـه فراینـد طراحـی جداره‌هـای شـهری در جهـت ارتقـای کیفیت‌هـای بصـری زیبایی‌شناسـی منظـر شـهری». مدیریـت شـهری، (۴۳)، ۹۹-۱۱۴
۴۱. مهـدوی نـژاد، محمدجـواد؛ بمانیـان محمدرضـا و خاکسـار نـدا. (۱۳۸۹). «هویـت معمـاری؛ تبییـن معنـای هویـت در دوره‌هـای پیشـامدرن، مـدرن و فرامـدرن». هویـت شـهر، ۵ (۷)، ۱۱۳-۱۲۲
۴۲. مهـدوی نـژاد، محمدجـواد و پورفتحالـه مائـده. (۱۳۹۴). «فناوری‌هـای جدیـد نورپـردازی و ارتقـای حـس تعلـق شـهروندان». پژوهش‌هـای جغرافیـای انسـانی، ۴۷(۱)، ۱۳۱-۱۴۱
۴۳. میرمقتدایـی، مهتـا. (۱۳۸۳). «معیارهـای شـناخت و ارزیابـی هویـت کالبـدی شـهرها». نشـریه هنرهـای زیبـا، ۱۹(۱۹)، ۱۹-۲۶
۴۴. میرمقتدایـی، مهتـا. (۱۳۸۵). «پیشـنهاد روشـی بـرای تحلیـل «شـخصیت» شـهر». مجلـه محیط‌شناسـی، ۳۲(۳۹)، ۱۲۹-۱۴۰
۴۵. نصـر، طاهـره و ماجـدی حمیـد. (۱۳۹۲). «نگاهـی بـه مقولـه هویـت در شهرسازی». آرمانشـهر، ۶(۱۱)، ۲۹۶-۲۷۷
۴۶. نصـر، طاهـره. (۱۳۹۳). «واکاوی معنـای «هویـت» در سـنجش پارادایـم «تحلیـل جایـگاه حیات‌بخشـی در بافـت شـهر». هویـت شـهر، ۱۸ (۸)، ۲۶-۱۳
۴۷. نصـر، طاهـره. (۱۳۹۶). «جایـگاه نشـانه‌های شـهری در واکاوی مؤلفه‌هـای هویـت و فرهنـگ در سـیمای شـهر ایرانـی (مطالعـه مـوردی: بررسـی سـیمای شـهر شـیراز)». هویـت شـهر، ۱۱ (۲۹)، ۱۷-۲۸
۴۸. نقـی زاده، محمـد؛ زمانـی بهـادر و کرمـی اسـلام. (۱۳۸۹). «ملاحظـات فرهنگـی در شـکل‌دهی بـه نماهـای شـهری بـا تکیـه بـر سـاختار نماهـای شـهری ایرانـی در دوران اسـلامی». هویـت شـهری، ۵ (۷)، ۶۱-۷۴
۴۹. نگارسـتان، فرزیـن؛ تیمـوری محمـود و آتشـین بـار محمـد. (۱۳۸۹). «تئـوری منظـر، رویکـردی بـر تـداوم هویـت در رونـد نوسـازی

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵. زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

شـهری». بـاغ نظـر،۷ (۱۴)، ۵۹-۶۸
۵۰. نوفـل، سـید علیرضـا؛ کلبـادی پاریـن و پورجعفـر محمدرضـا. (۱۳۸۸). «بررسـی و ارزیابـی شـاخص‌های مؤثـر در هویـت شـهری». آرمانشـهر،۲ (۳)، ۶۹-۵۷
۵۱. یـاران، علـی و بهـرو حسـین. (۱۳۹۵). «بررسـی عناصـر هویت‌سـاز در کالبـد خارجـی سـاختمان‌های بلندمرتبـه مسـکونی در شـهر تهـران». نشـریه علمی-پژوهشـی انجمـن علمـی معمـاری و شهرسـازی ایـران، (۱۲)، ۲۰۹-۲۲۴
۵۲. یـاران، علـی؛ وحـدت طلـب مسـعود و محمـدی خوش‌بیـن حامـد. (۱۳۹۸). «ترجیحـات زیبایی‌شـناختی پروخالـی در جداره‌هـای بـا الگـوی معمـاری سـنتی». نشـریه علمـی معمـاری و شهرسـازی ایـران، ۱۰ (۱۷)، ۶۱-۷۷

Summary

In the last few decades, the irregular development of Tehran, as well as the lake of a powerful mechanism to protect the city 's character has led to be neglected identity in urban facades; because identity is a concept that links the past and the future as the chain and paying little attention to this issue, have nothing other than confusion in urban facades and the interruption of relation (apparent or meaning) people with their city. Therefore, this research in addition to cognition of facades identity's degree in Shariati street which is one of the oldest street in Tehran, will analyzes the facades identity factors in citizen's viewpoint.

Therefore, by studying the concept of identity and identification of its components and as well as factors affecting the outcome of the previous researches, façade identity elements are divided into three components: physical and aesthetic, mental and functional components which social requirements and temporal relations, in which the facade is formed, are as sub-components affecting the identity of urban facades. Architects, investors, rulers and managers, as well as citizens, through their demands and participation in the city, are the effective forces on the urban facades, which in turn will be effective in shaping the identity of the facades:

Physical identity: This factor is formed from the first layers of people's encounter with the city by facades. Therefore, appearance and physic of façade is important not only in aesthetics aspect, but also as the most important manifestation of the physical identity of cities, it should bring a sense of identity to citizens; when a word comes from a building its exterior shape and facade are subconsciously associated in mind; This indicates the effect of the external body of the building on a minor scale and the urban image on a large scale on the human spirit, an image that is always inevitably associated with and influenced by it (Yaran & Behro, 2017, p.210).

Perceptual-semantic identity: This factor refers to identical concepts to urban façade; And refers to the non-physical features of facade as well as the values and concepts of Iranian-Islamic identity, which leads to the memorable of facades in the minds of citizens and, by its nature, creates a sense of belonging of citizens from urban facades.

Functional identity: In addition to the function on the beauty of the cityscape, facade can also play a social role; So that the type of operation affects the behavior of citizens. This is why façade must reflect the façade building (Mohammadi, 2019, p.45); In fact, human presence causes events to occur in the environment that residents understand other factors besides the body; A phenomenon in the city that has been produced following the connection between human experience and perception (Negarestan et al, 2010, p.62).

Social requirements: Social relationship shaped the important part of identity; because by ignoring it even if the identity in the body can be achieved, it is not perfect and the body becomes only a sign of remembrance. Therefore, urban facades, according to the type of activities done in them, can express a variety of social relationships. The facade that is the place of social and memorable events and provides a platform for the presence of people, is a sign of its identity that has been able to bring life and spirit of life to the city.

Temporal relations: In urban facades, the existence of traditional, historical features, and architectural patterns left in the past, that show the life of the city, is one of the causes of identity. On the other hand, the durability of a building is not only about physical form and function inside it; because it is within the form often, latent qualities such as meaning, cultural values, signs and symbols (Carmona et al, 2015, p.407). Cultural values in building are important in its sustainability; Although, economic issues may also be effective; Maintaining and preservation of urban landscapes due to cultural or economic reasons or both, is usually considered (Cremona et al., 2015, 406). Therefore, factors such as, education and culture, socio - political and historical conditions, technical and technology conditions and economic conditions, are considered as the contextual components of facades that result of time. In order to identify and analyze the degree of urban

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

framing of openings, the application of wood materials for building entrance, use of brick with appropriate design and color and also the use of traditional and Iranian schemes in rendering, were among the items in the facades with-identity were very important.

For this reason, the facades that were able to preserve their union with the past well while being new, and by using the elements of the past architecture such as brick and blue tiles in combination with new and modern forms, and in other words were created in accordance with the needs and tastes of the citizens, and also by modernizing genuine concepts, they had formed a whole identity, and attracted audience opinion from the identity aspect.On the other hand, least identifiable facades by the people were the ones that added confusion and clutter to the street due to improper placement and many additions to the facade. Also, due to the application of materials such as glass, stone and simple concrete, and colors like gray which promotes the monotony of the facade and street landscape, it eventually resulted in the negative perception of these facades and consequently they were less identified.

the results of this study showed that the attention of the past, or vice versa, a complete orbital future cannot guarantee the facades identity; As the old identity of Shariati street, garden sycamore trees, gabled houses and gardens entrances have remained in people's minds, while according to new identity of this street, commercial - administrative units on a large scale or is seen on the first floor of building. Therefore, balancing with the past and desire and needs of people can guarantee the identity of urban facades. This will be achieved when preservation and design patterns are presented appropriate to urban identity and citizens ' needs for different types of urban facades including large-grain (large-scale performance), commercial, residential, administrative building, and as well as buildings of historical and heritage value.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵. زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

Refrences

1. Abaft Yegane M. Necessity to review a concept: identity revision in building materials implementation in urban façade of Tehran. Urban management. 2008 Spring; (19): 29-46. [Persian] Available from: http://ensani.ir/fa/article/۲۰۹۶۶۱
2. Abbasi Z. Facade and urban aesthetic standards bodies with a focus on indigenous identity (Case between Motahhari Square to the intersection of proof

façade identity in Shariati street, a questionnaire was created from selected facades of this street. 39 facades were chosen based on of their style, antiquity, materials and land use. How to collect data was done through online questionnaire in WhatsApp, Telegram, Instagram and LinkedIn social networks. By placing the questionnaire randomly on the mentioned social networks, 673 people received and viewed the questionnaire and out this number, 310 people answered it.

After reviewing the respondents, according to the lack of validity of the answers and the lack of their citation value, 8 answers were omitted and finally 302 answers were analyzed. Also through in-deep interviews with some urban design, urban planning, architecture professionals and professionals in the field of facade design, high-identity and low-identity facades were identified and their causes were questioned. Finally, in order to analyze the data obtained from the descriptive part of the questionnaire, using thematic analysis method and by coding and categorizing the answers, were identified the components of urban facades.

According to the results of questionnaire and interviews, the physical factors were the first rank in terms of identity (with-identity / low-identity). So in the first instance, the visual dimensions are of particular importance to shape the facades with-identity. The second component in terms of attention to it, was the time dimensions such as the degree of deterioration and exhaustion of facades and antiquity of the buildings. The factor that represents the degree of integration with the past and related contextual dimensions such as thee environment history, religion and the degree of cultural adaptation. The next factor belongs to the semantic and subjective aspects; Because, according to the proposed definition of identity, there is a deep relation with mentality and perception of the audience. Although knowing this dimension of people seems very difficult, but by putting together concepts presented by people with external and physical dimensions, can be achieved to desired result. The next case included functional factors and attention to the type and mixed-use in their understanding identity, and cultural activities such as cinema with long history in Shariati street, mosques and commercial uses were considered in order to explain the with-identity causes of these types of facades. As mentioned before, the physical-aesthetic factor had the most effect on the perception of people about facades. Thus the

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

jahan. 2019 Winter;8(4):223-230. [Persian] Available from: http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-31770-fa.html

12. Esmaili F,Charehjoo F, Hoorijani N. Analyzing and Evaluating Facades with a Special Approach to Visual Aesthetics Using the Grid Method (Case Study: Enqelab Street in Sanandaj). Bagh-e Nazar .2020 April,17(82) ;69-84. DOI:10.22034/bagh.2019.165147.3934
13. Fallah A, SaadatSeresht M. A New Method for Absolute Orientation of Video Frames in Urban Scenes 3D Reconstruction Process. JGST. 2015 February; 4 (3):11-24 Available from:http://jgst.issge.ir/article-1-278-fa.html
14. Feyzi M, Esmail Dokht M. Genealogy analytical technology for the identification of new construction buildings architecture with field-oriented approach. Urban Management. 2015 Spring; (38):173-195. [Persian] Available from: http://irisweb.ir/files/site1/rds_journals/1081/article-1081-209548
15. Habibi F,Naderi S, Forozangohar H, Subordinate question in the discourse of city's body and identity (body of the city as a function of identity or identity as a function of the body of the city. Hoviatshahr. Autumn 2008; 2(3):13-23. [Persian] Available from: http://magiran.com/p653295
16. Hanachi P, Farhang M, Jafari Y. Preservation of historic urban landscape in commercial walls; Explain the intervention framework based on the experiences of Naser Khosrow St. in Tehran. Shahr-e-irani-eslami. 2018 Summer; 8(32): 77-87. [Persian] Available from: http://iic.icas.ir/Journal/Article_Details?ID=236
17. Hojat I.Man-made identity, man identity-made. Honar-ha-ye-Ziba. 2005 Winter; (24): 55-62. [Persian] Available from: https://journals.ut.ac.ir/article_13881.html
18. Jalilisadrabad S, Bolboli S. Evaluation of Position of Materials Used in the Urban Facades Approach to Sustainable Urban Development. Naqshejahan.2017 Summer; 7(2):49-57. [Persian] Available from: http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-11018-fa.html
19. Khakzandi M, Mohammadi M, Jam F, Aghabozorgi K. dentification of factors influencing urban facade's design with an emphasis on aesthetics and ecological dimensions Case study: Valiasr (a.s.) Street –Free in Qom). Urban Management. 2017 Summer; (47): 255-276. [Persian] Available from: http://magiran.com/p1711791
3. Aboei R, Jafari gavamabadi N. Façade, appearance of historical context and public space landscape in national laws, local rules and regulations and duties of urban management. Journal of Iranian Architecture & Urbanism. 2014 Autumn; (8): 1-16. [Persian]: https://www.doi.org/10.30475/isau.2015.61990
4. Afifi V, Talaei M, Fahimi Far A. Inspecting the Ornamentations of Valuable Historic Envelopes to Find Paradigm for continuing Iranian-Islamic Ornamentation on Urban facades (Case Studies: Bala Khiaban, Mashhad). Naqshejahan. 2018 Summer;8(2):111-121. [Persian] Available from: http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-30713-fa.html
5. Arzeh A, Ghazanfari P. Identifying the effective factors on the design of urban walls with emphasis on aesthetic and qualitative dimensions (case study: park Velayat, Sari). Memari shenasi. 2018 October;1 (2): 1-9. [Persian] Available from: http://ensani.ir/fa/article/382354
6. Atarod F, Kashi H. Constituent Elements of Urban Façade. Armanshahr Architecture & Urban Development. 2018 Winter;10(21): 173-192. Available from: http://www.armanshahrjournal.com/article_58605.html?lang=en
7. Atashinbar M. The Continuity of Identity in Urban Landscape. BAGH-E NAZAR.2009 Fall;6 (12):45 - 56.
8. Beaki S. Pourjafar M. Imani naeeni M. Survey of psychological impact of façade of urban built form on people. Urban management. 2013 winter; (33): 201-216. [Persian] Available from: http://magiran.com/p1327920
9. Carmona M, et al. (2015). Public spaces urban spaces the dimensions of urban design. (F. Gharaei et al Trans). Art University (Original work published. 2003)
10. Daneshpour S. An introduction to meaning and fuction of identity of man-building environment. Bagh-e Nazar. 2004 Spring;1(1): 59-70. [Persian] Available from: http://www.bagh-sj.com/article_1494.html
11. Donboli S, Kalantari Khalilabad H, Aghasafari A. Recognition of Urbanscape Identity Components in Iranian Islamic Cities - The case of Tehran. Naqshe-

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۵ . زمستان ۱۴۰۰
Urban managment
No.65 Winter 2022

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

Tehran. Journal of architecture and Urban Planning. 2019 Winter and Spring; 11(21): 39-58. https://dx.doi.org/10.30480/aup.2019.620

29. Mousavi Sarvineh Baghi E, Sadeghi A. Urban design process on urban facades with emphasis on improving the quality of visual aesthetics of town scape. Case study: ahmadabad street, mashhad. Urban Management. 2016 Summer; (43):99-114. [Persian] Available from: http://www.bagh-sj.com/article_103755_e8cc750a1bf2664ffb1febf26c5091e7
30. Mozafari N, Latifi B. Investigation and identification of types of anomalies in urban facades. Jostarha-ye Shahrsazi. 2017 Winter; 2(46):183-192. [Persian] Available from: http://magiran.com/p1651723
31. Naghizadeh M, Zamani B, Karami E. Cultural Consideration in Urban Facade Formation (Emphasize on urban facade formation in Iranian Islamic architecture). Hoviatshahr. 2010 Autumn; 4(7): 61-74. [Persian] Available from: https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1135.html
32. Nasr T, Majedi H. The Significance of "Identity" in Urban Planning. Armanshahr Architecture & Urban Development. 2014 Winter; 6(11): 269-277. [Persian] Available from: http://www.armanshahrjournal.com/article_33478.html
33. Nasr T. Analysis of the Meaning of "Identity" in Measuring Paradigm of "Analysis of the Significance of the Regeneration in the Urban Contexts". Hoviatshahr. 2014 Summer; 8(18): 13-26. [Persian] Available from: https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_4641.html
34. Nasr T. The Significance of "Landmarks" in Analysis of the Components of "Identity" and "Culture" in the Image of Iranian City (Case Study: Image of Shiraz City). Hoviatshahr. Spring 2017; 11(1): 17-28. [Persian] Available from: https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_10588.html
35. Negarestan F, Teimouri M, Atashinbar M. Landscape Theory, an Approach to the Preservation of Identity in Urban Renewal. Bagh-e Nazar. 2010 June; 7(14): 59-68. [Persian] Available from: http://www.bagh-sj.com/article_19.html
36. Nofel S, Kalbadi P, Pourjafar M. The Study of Affecting Indicators in Urban Identity, Case Study Jolfa Neighborhood in Isfahan City. Armanshahr Architecture & Urban Development.2010 Winter; Region of Qeshm.Motaleat Shahri.2014 March; (10): 15-26. Available from: https://www.researchgate.net/publication/339788837
20. Khatami S, Boujari P. Analyzing the Challenges of Tehran Urban Facades in the Recent Century. Urban management. 2020 Spring; (58):91-111. [Persian] Available from: http://noo.rs/3ncrD
21. Khatami S. Iranian association of urban designer. 2019 Autumn; (2):55-60. [Persian] Available from: https://memarnews.com
22. Mahmoudi Zarandi M, Sabouri M, Dodran M. The Analysis of the Effective Elements on Vulnerability of the Facades by Passive Defense Approach and Using AHP & GIS, Case Study:Amiriyeh Neighborhood of Tehran. Armanshahr Architecture & Urban Development.2018 Winter; 10(21):87-101. Available from: http://www.armanshahrjournal.com/article_58583.html
23. Mahvavinejad M, Bemanian M, Khaksar N. Architecture and Identity-Explanation of the Meaning of Identity in Pre-Modern, Modern and Post- Modern Eras. Hoviatshahr. 2010 Autumn; 4(7):113-122. [Persian] Available from:https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_1141.html
24. Mahvavinejad M, Pourfathollah M. New Lighting Technologies and Enhancement in Sense of Belonging (Case Study: Tehran Buildings).Human Geography Research. 2015 Spring; 47(1): 131-141. [Persian] https://dx.doi.org/10.22059/jhgr.2015.51238
25. Majedi H, Fahimi A. Identity design of human settlements. Journal of Iranian Architecture & Urbanism. Autumn ۲)۲ ;۲۰۱۱):83-90. [Persian] https://dx.doi.org/10.30475/isau.2011.61948
26. Mirmoghtadaei M. Criteria for recognizing and evaluating the physical identity of cities. Honar-ha-ye-Ziba. 2004 Autumn; 19(19): 17-26. [Persian] Available from:https://journals.ut.ac.ir/article_10688.html?lang=en
27. Mirmoghtadaei M. Suggest a method for analyzing the Character of the city.Journal of Environmental Studies. 2006 Summer; 32(39):129-140. [Persian] https://dorl.net/dor/20.1001.1.10258620.1385.32.39.14.1
28. Mohammadi M. Redefining the Semantic Implications of Facades in Adaptation to Emotional Response of Observers Case Study: Shariati Street,

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]

ter;10(18):159-178

45. Soleimani M, Etesam I, Habib F. The Recognition of Concept and Principles of Identity in Architecture. Hoviatshahr. 2016 Spring; 10(1): 15-26. Available from:https://hoviatshahr.srbiau.ac.ir/article_9225.html?lang=en
46. Tabatabaee M. The need to combine new and old in urban walls. Jostarha-ye Shahrsazi.2005 Autumn; (13):98-103. [Persian] Available from: https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/330520
47. Talaei M, Ansari M, Dorjvar F. The Role of Ornamentations in Retrieving Iranian-Islamic Identity of Urban Façades;Case Study: Mashhad's Bala and Paein Khiaban Historical Axe. Armanshahr Architecture & Urban Development. 2020 Winter;12(29): 91-103.DOI: 10.22034/AAUD.2020.102368
48. Yaran A, Behro H. Investigation of identity-built elements in the external physic of high-rise residential buildings in Tehran. Journal of Iranian Architecture & Urbanism. ۲۰۱۷ Winter and Spring; 7(12): 224-209. [Persian] https://dx.doi.org/10.30475/isau.2017.62041
49. Yaran A, Vahdattalab M, Mohammadi Khoshbin H. The Aesthetic Preferences of Porosity in Façades with Traditional Architectural Pattern (Case Study: Tabriz Historical Houses). Journal of Iranian Architecture & Urbanism.2019 Spring & Summer; 10(17): 61-77. [Persian] Available from: https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1601949
50. Zahedan A, Masoud M. Facade identity in renovation process. Manzar. 2014 Summer; (27): 50-55. [Persian] Available from: http://ensani.ir/fa/article/345707
51. Zarei A, Erfani A. Investigating the effective factors in the wall design of traditional structures in promoting the sense of belonging to the place. Pazohesh dar honar va olum ensani. 2018 July; 3(2): 13-24. [Persian] Available from: http://magiran.com/p1853374
52. Zarghami E, Aminian M. Identity and urban landscape. Shahr-e-irani-eslami.2012 Autumn; (9): 49-58. [Persian] Available from: http://iic.icas.ir/image/Journal/Article/No9/5.pdf

2(3):57-69. [Persian] Available from: http://www.armanshahrjournal.com/article_32599.html
37. Pakzad J. Phenomenology of Residential Building Façade and the Evolution Process of its Expectations. Honar-ha-ye-Ziba. 2003 Summer;14(14):51-62. [Persian] Available from: https://journal.ut.ac.ir/article_10813.html?lang=en
38. Pourjafar M, AlaviBelmani M. Extraction the criteria for coordination and inconsistency of building facades with the human visual system according to the visual ecology principles. Journal of Iranian Architecture & Urbanism. 2013 Winter and Spring; 3(1):5-18. [Persian] Available from: https://dx.doi.org/۱۰/۳۰۴۷۵/isau.۲۰۱۳/۶۱۹۵۱
39. Pourjafar M, Johari F. A Query in Determining the Urban Design Criteria in Order to the Culture of the Turkmen People. Armanshahr. 2014 winter;6(11):195-208. Available from: http://www.armanshahrjournal.com/article_33475.html?lang=fa
40. Rakhshan E, Zabihi H, Majedi H. Reload the identity components in the view of contemporary cities. Urban management. 2018 Summer; (51): 75-86. [Persian] Available from: http://magiran.com/p1889357
41. Sadeghi A, Mousavi Sarvineh Baghi E, Khodaee Z. Utilizing Iranian - Islamic Approach in the Analysis and Improvement Process of the Quality of Urban Facades. Iranian Architecture & Urbanism. 2018 Fall & Winter;9(16):60-84. Available from:https://dx.doi.org/10.30475/isau.2019.87934
42. Sadeghi S, Behzadfar M, Zeyari Y. Recognizing and evaluating the elements of environmental quality affecting the identity and sense of belonging of citizens. Social science. 2020 Summer;13(4):39-58. [Persian] Available from: http://jss.iau-shoushtar.ac.ir/article_671098.html?lang=fa
43. Seyedian S, Alinia S, Heidar Nattaj V. The Typology of Urban Façade Texture (in an approach to shape scrutiny) (Case study of Imam Khomeini Square in Tehran). Bagh-e Nazar. 2017 November; 14(53). Available from:http://www.bagh-sj.com/jufile?ar_sfile=1025271
44. Shams F, Shole M, Lotfi S, Soltani A. Restudying the Perception Components of Active Frontages in Streetscape Design (Case Study: Khayam Street in the Middle Urban Fabric of Shiraz, Iran). Iranian Architecture & Urbanism. 2020 Fall & Win-

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-10-30]